

Rosia Montana in verzet tegen 'de Canadezen'

Het Canadese bedrijf dat in Roemenië een bassin wil bouwen voor water dat is vervuild met cyanide, heeft ook de kopermijn opgekocht. Om hem te sluiten.

Van onze correspondent
Tijn Sadée

ROSIA MONTANA

Vijftig meter onder de grond, op een kruispunt van vochtige tunnels, richt de medewerker van het mijnmuseum zijn lantaarn op een recente afgraving in de wand. In de twintig jaar sinds de oprichting van het museum, dat de geschiedenis vertelt van het vierduizend jaar oude Roemeense mijnstadje Rosia Montana, heeft niemand ooit een kras in een muur durven zetten. De bewoners van de Apusenibergen zijn trots op de archeologische vondsten in hun mijngebied, zoals de Romeinse gedenkstenen die in het museum liggen.

Onlangs daalden medewerkers van het Canadese mijnbouwbedrijf Gabriel Resources de trappen af naar de antieke tunnels. Ze hakten een goot in de wand en brachten de brokstukken naar het laboratorium. 'Wat denk je?', vraagt de bejaarde museummedewerker. 'Goud! Het zit er nog steeds.'

Inmiddels is Rosia Montana stukje bij beetje in bezit genomen door het Canadese bedrijf, dat sinds 1997 voorbereidingen treft om een nieuwe goudmijn te openen. In 2003 wil het bedrijf in het dal beginnen met de aanleg van een zeshonderd hectaren metend stuwmeer voor de opvang van met cyanide vervuild water, nodig voor het onttrekken van goud aan erts. De eeuwenoude bergdorpen gaan tegen de vlakke, de bewoners krijgen vervangende woonruimte aangeboden. Archeologen die de nalatenschap onderzoeken van Romeinen, Daciërs, Kelten en Gothen, moeten zich haasten.

Midden in het dorp staat een modelbungalow waar Eurogold, het samenwerkingsverband tussen Gabriel Resources en het staatsbedrijf Minvest, tijdelijk kantoor houdt. Dergelijke prefabungalows krijgen de mensen van Rosia Montana aangeboden. Op de veranda wappert de Roemeense vlag. 'De Canadezen willen bij de bewoners de indruk wekken dat het de Roemeense staat zelf is die goed voor hen zorgt', zegt Stephanie Roth van de lokale actiegroep Alburnus Maior.

'Ze willen vijftien jaar goud delven, en ons daarna met het gif achterlaten', vult Ruxandra Manta aan. 'Wat is vijftien jaar waard vergeleken met onze eeuwenoude cultuur en de schoonheid van dit

landschap?' In 1981 nam Manta het initiatief tot het mijnmuseum. Zodat iedereen kon zien hoe ze in Rosia Montana zelf goud delven: het afgraven van wanden in ondergrondse tunnels.

Het Canadese Gabriel Resources gaat het anders aanpakken: rondom Rosia Montana wordt in een open mijn-methode het goud

Mijnbouwbedrijf neemt Roemeens dorp bijkans over

met behulp van cyanide gewonnen. Een beproefde methode die volgens experts alleen wordt toegepast in derdewereldlanden. En nu in Roemenië, al zorgde de overstroming van een vergelijkbaar cyanide-meer in Baia Mare twee jaar geleden een grote milieuramp. Verantwoordelijk was het Australische mijnbedrijf Esmeralda. De rechtszaken over de ramp slepen nog steeds voort.

'We hebben niks tegen de exploitatie van ons gebied', zegt Ruxandra Manta's echtgenoot Aurel, gepensioneerd mijnwerker. 'De goudmijnen bepalen ons leven, het is ons bestaansrecht. Maar doe het dan op een milieuvriendelijke manier. Ze willen straks achthonderd gram cyanide

per ton mineralen gaan gebruiken. Met één gram leg je een stevige os al neer!'

Een maand geleden heeft Gabriel Resources expert Bruce Marsh ingevlogen. Milieuingenieur Marsh heeft eerder in Indonesië en de Verenigde Staten ervaring in complexe mijnbouwprojecten opgedaan. 'Ik ben ingehuurd om de partijen om de tafel te krijgen', zegt hij.

Zijn indruk is dat het oude mijngebied zijn beste tijd heeft gehad. 'Alle riviertjes en beekjes zijn al vervuild. Niemand haalt nog het vuilnis op. Volgens mij maken de mensen zich meer zorgen om nieuwe werkgelegenheid dan om het milieu.'

Marsh' eerste zorg is de veiligheid van zijn bedrijf Gabriel Resources. Marsh is ook verantwoordelijk voor de milieueffect-rapportages die hij moet overhandigen aan de Roemeense staat en de Wereldbank, die sponsoring van het mijnproject overweegt. 'Natuurlijk worden wij sinds de Baia Mare-ramp in de gaten gehouden. Maar risicomangement blijft toch meer kunst dan wetenschap.'

Die middag komt het nieuws binnen dat Gabriel Resources de bestaande kopermijn in Rosia Montana ook gaat overnemen. Dorpsbewonder Ovidiu, die in de kopermijn werkt, en zijn zwange-

re vrouw Nicoletta weten niet wat ze ervan moeten denken. Misschien gaan de Canadezen de mijn moderniseren?

'We gaan hem sluiten', zegt Marsh. 'Dat ding staat daar slechts verlies te maken. De werknemers die volgens ons voldoende zijn opgeleid, stromen door naar ons nieuwe goudmijnproject.' De

'Ze delven goud en laten ons met het gif achter'

voorgenomen sluiting staat haaks op de beloofde extra werkgelegenheid.

Of er problemen zijn, vraagt even later een veiligheidsbeambte van Gabriel Resources door het geopende portieraam van zijn jeep. 'Wie hier komt rondneuzen met een auto met Hongaarse nummerplaat is verdacht', verklaart Zeno Cornea van actiegroep Alburnus Maior. De stichting van de Hongaars-joodse multimiljonair George Soros betaalde een eerder onderzoek naar de gevolgen van cyanide. 'Dat maakt jullie tot Hongaarse spionnen die de welvaart van Roemeens Transsylvanië komen dwarsbomen', zegt Cornea.

Na de milieuramp in Baia Mare

in 2000, toen cyanide ook het rivierwater in Hongarije vergiftigde, verzocht de Hongaarse overheid vergeefs bij de Roemeense overheid om compensatie. Die verwees naar het Australische mijnbedrijf Esmeralda.

Het nieuwe goudmijnproject wordt in de omringende landen met zorg bekeken. Tijdens de Wereldbank-conferentie in Boedapest, eind juni, waren er felle protesten tegen de steun van de Wereldbank aan risicovolle projecten zoals in Rosia Montana.

Waarnemers van de Wereldbank kwamen naar Rosia Montana, maar over hun bevindingen is Gabriel Resources vooralsnog niet op de hoogte gesteld. Zolang de Wereldbank zich nog beraadt, volgt directeur Frank Timis de gedachte: wie zwijgt stemt toe.

's Avonds, in het dal waar de stuwdam van de Rosia Montanagoudmijn is gepland, vormt zich een opstootje voor het huis van de bejaarde Anna. Zij is niet de enige die voor Gabriel Resources moet verhuizen. Garagehouder Adrian Sumutiu had net een nieuw huis gebouwd toen ze langs kwamen. 'Of ik voor twaalfduizend dollar te koop ben? Ik heb ze van mijn erf gejaagd.' Timmerman Remus Genusa vertrekt onder geen beding. 'Nog niet voor een miljard. De enige die hier binnenkort vertrekt, is de duivel.'

VOLKSKRANT 17-7-2002